Työ- ja elinkeinoministeriö
Arbets- och näringsministeriet

Hallitussihteeri Jarmo Tiukkanen

LAUSUNTO
11.11.2020

Eduskunnan ulkoasiainvaliokunnalle

Viite: Asiantuntijakuuleminen E 125/2020 vp torstaina 12.11.2020 klo 13.00

LAUSUNTO

Työ- ja elinkeinoministeriö kiittää mahdollisuudesta lausua EU:n maahanmuutto- ja turvapaikkapolitiikan uudistamisesta.

Komissio on 23.9.2020 antanut tiedonannon maahanmuutto- ja turvapaikkapolitiikan uudistamisesta. Työ- ja elinkeinoministeriö keskittyy lausunnossaan tiedonannon laillista maahanmuuttoa koskeviin asioihin ja kotouttamiseen.

Kilpailu osaavasta työvoimasta on maailmanlaajuisesti kovaa, joten Euroopan ja etenkin Suomen tulee olla houkutteleva paikka saapua töihin. Väestö ikääntyy ja vähenee ja tarve osaavalle maahanmuutolle on suurta. Edellinen komissio teki laajan arvion (Fitness check) laillisen maahanmuuton säädöskokonaisuudesta ja nyt on käynnissä 30.12.2020 saakka kestävä julkinen konsultaatio liittyen osaajien houkutteluun. Tavoitteena on myös kartoittaa lisäaloja, joilla EU:n kehystä voitaisiin parantaa esimerkiksi uuden lainsäädännön avulla. Komission tiedonannon mukaan laillisia maahantuloväyliä koskeva yhteistyö kolmansien maiden kanssa on täysin EU:n etujen mukaista. Työmarkkinoille odotetaan syntyvän rakenteellista painetta, minkä lisäksi vallitsee osaamisvajetta eri alueilla ja aloilla, kuten terveydenhuollossa, sairaanhoidossa ja maataloudessa. Laillisesti oleskelevien muuttajien rooli osaamisvajeen vähentämisessä ja EU:n työmarkkinoiden dynaamisuuden lisäämisessä tunnustettiin äskettäin päivitetyssä Euroopan osaamisohjelmassa. Komissio myös aikoo selvittää EU:n osaajapoolin/-reservin kehittämistä.

Kommenttina komission tiedonantoon, työ- ja elinkeinoministeriö toteaa, että Suomessa hallitus on jatkanut ja laajentanut poikkihallinnollista erityisasiantuntijoiden, työntekijöiden, opiskelijoiden ja tutkijoiden maahanmuuton Talent Boost –ohjelmaa. Siinä painopisteinä ovat yritysten kasvun ja kansainvälistymisen sekä tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoiminnan kärki- ja kasvualojen kannalta olennaiset osaajat samoin kuin työvoimapulasta kärsivät alat. Ohjelman tavoitteena on nostaa Suomen houkuttelevuus osaajille ja heidän perheilleen uudelle tasolle. Toimenpideohjelma on hyväksytty 16.6.2020 työllisyyden edistämisen ministeriryhmässä ja osaamisen, sivistyksen ja innovaatioiden ministeriryhmässä. Ohjelman toimeenpano on käynnissä. Kansainvälisen rekrytoin-

nin mallin luominen vahvistamaan osaajien saatavuutta erityisesti työvoimapula-aloilla ja TKI-toiminnan kärki- ja kasvualoilla sisältäen kansainvälisen työvoiman kysynnän ja tarjonnan mekanismin sekä seurannan kehittämisen, yrityspalveluiden kehittämisen vahvistamaan kansainvälisten osaajien rekrytointia Suomesta ja ulkomailta sekä kohdennettuja työvoimakoulutusmalleja, lähtömaakoulutuksia ja virtuaalirekrytointitapahtumia. Työ- ja elinkeinoministeriö katsoo, että työ tällä saralla on tärkeää EU-tasolla ja erityisesti kansallisella tasolla.

Komissio on tunnistanut kehittämiskohteita voimassa olevien maahanmuuttodirektiivien osalta (eri direktiivien väliset epäyhdenmukaisuudet ja monimutkaiset menettelyt, esimerkiksi EU:n sisäisessä liikkuvuudessa), ja komissiolta on tulossa aloite myös muun muassa yhdistelmälupadirektiiviin vuoden 2021 loppupuolella. Komissio myös selvittää uusien säädösten tarvetta. Työ- ja elinkeinoministeriö katsoo, että voimassa olevissa maahanmuuttoa koskevissa direktiiveissä on tarvetta niiden keskinäiselle koherenssille, ja että laillisen maahanmuuton direktiiveihin on panostettava enemmän kuin aiemmin on tehty, etenkin osaavan työvoiman ja investointien houkuttelun osalta. Kun komissio antaa esityksensä, U-kirjelmät toimitetaan eduskunnalle.

Komissio on tiedonannossa ilmoittanut jatkavansa erityisosaajadirektiivin (EU:n sininen kortti) uudistamista koskevien neuvottelujen jatkamista alkuperäisen vuodelta 2016 peräisin olevan ehdotuksen pohjalta. Neuvottelut ovat olleet vaikeat, koska näköpiirissä ei ole ollut etenemisen mahdollisuuksia, aikaisemmat neuvottelut ovat olleet pysähdyksissä kansallisten rinnakkaisten lupien kysymykseen. Komissio kehottaa Euroopan parlamenttia ja neuvostoa saattamaan neuvottelut nopeasti päätökseen ja on valmis pyrkimään kompromissiin.

Neuvoston puheenjohtajamaa Saksa on asettanut tavoitteekseen saada neuvottelut päätökseen vuoden 2020 aikana. Työ- ja elinkeinoministeriö kannattaa neuvottelujen jatkamista ja saattamista päätökseen tavoitteella, että direktiivistä saadaan nykyistä toimivampi ja houkuttelevampi. Nykyisin Suomi myöntää näitä EU-tason erityisasiantuntijan oleskelulupia vuosittain ainoastaan hieman yli sata kappaletta, kun kansallisia erityisasiantuntijan oleskelulupia myönnettiin vuonna 2019 jo liki kaksi tuhatta kappaletta. Suomelle suurin este EU-tason erityisasiantuntijan oleskelulupien myöntämiselle on direktiivissä asetettu korkea palkkakynnys. Lisäksi Suomelle on tärkeää voida myöntää kansallisia erityisasiantuntijan oleskelulupia tilanteessa, jossa EU-tason erityisasiantuntijan oleskelulupaa ei voida myöntää. Kolmikantaneuvotteluja jatketaan eduskunnan kannan mukaisesti (U 44/2016 vp) ja neuvottelujen aikana arvioidaan tarvetta lisäkirjelmien toimittamiseksi eduskunnalle.

Työ- ja elinkeinoministeriö näkee kotouttamisasiat tärkeinä EU-tason keskusteluissa, vaikka kotouttaminen kuuluu jäsenvaltioiden kansalliseen toimivaltaan. Riittävän EU-rahoituksen varmistaminen kotouttamiseen jatkossakin on olennaista, ja Suomi tukee uuden EU-tason kotouttamisohjelman valmistelua. Komission työohjelman mukaan se antaa vuoden 2020 lopulla uuden kotouttamista ja osallistamista koskevan toimintasuunnitelman vuosiksi 2021–2024.